

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

НН інститут культури і мистецтв

Кафедра сценічного мистецтва, естради та методики режисерування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор НН інституту культури і
мистецтв

Олена УСТИМЕНКО-КОСОРИЧ
«30» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи сценічної культури та етики

галузь знань 02 Культура і мистецтво

спеціальність 026 Сценічне мистецтво

освітня-програма/програми Сценічне мистецтво

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією

НН інституту культури і мистецтв

«30» серпня 2024 р.

Голова

Олександр РУДЕНКО

Розробники:

1. Корякін Олексій Олексійович – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри сценічного мистецтва, естради та методики режисерування
2. Юдін Микола Михайлович – доцент кафедри сценічного мистецтва, естради та методики режисерування, заслужений діяч мистецтв України

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри сценічного мистецтва, естради та методики режисерування

Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

кандидат педагогічних наук, доцент

Олексій КОРЯКІН

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Перший бакалаврський	Обов’язкова
		Рік підготовки:
1-й		
Семестр		
2-й		
Лекції		
22 год.		
Практичні, семінарські		
18 год.		
Лабораторні		
Самостійна робота		
48 год.		
Консультації:		
2 год.		
Вид контролю:		
залік		
Загальна кількість годин – 90		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою дисципліни є теоретико-методична підготовка здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності за спеціальністю 026 Сценічне мистецтво, розвиток загальної художньої компетентності майбутніх акторів театру, оволодіння основами сценічної культури та етики, озброєння здобувачів вищої освіти системними знаннями про розвиток сценічної культури, професійну етику актора, норми поведінки; формування професійного світогляду, а також формування необхідних професійних компетенцій бакалаврів сценічного мистецтва. Засвоєння програмного матеріалу навчальної дисципліни «Основи сценічної культури та етики» забезпечує оволодіння компетенціями відповідно до освітньо-професійної програми «Сценічне мистецтво»: ЗК 1 – здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; ЗК 2 – здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій; ЗК 3 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ЗК 4 – здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; СК 2 – здатність до творчого сприйняття світу та його відтворення у художніх сценічних образах; СК 11 – здатність до спілкування з широкою професійною та науковою спільнотою та громадськістю з питань сценічного мистецтва та виробництва, до взаємодії із представниками інших творчих професій; СК 16 – здатність враховувати етичні засади професійної діяльності; ФК 17 – здатність враховувати економічні, організаційні та правові аспекти професійної діяльності.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Опанування навчальної дисципліни «Основи психології сценічного мистецтва» сприятиме успішному оволодінню змістом дисципліни «Основи сценічної культури та етики» вивчається з першого семестру. Передумови для вивчення дисципліни відсутні.

3. Результати навчання за дисципліною

Результати навчання за дисципліною «Основи сценічної культури та етики» передбачають усвідомлення розуміння основ сценічної культури та етики в історичній ретроспективі.

<p>Знання: концептуальних теоретичних аспектів системи сценічної культури та етики.</p> <p>Уміння: використовувати наявні знання зі сценічної культури, етики у сфері професійної діяльності.</p>	ПРН 2	Мати концептуальні наукові та практичні знання у сфері сценічного мистецтва.
<p>Знання: основ культури мови, термінів зі сфери перформативних мистецтв.</p> <p>Уміння: використовувати наявні знання зі сценічної культури та етики у сфері професійної діяльності.</p>	ПРН 3	Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово.
<p>Знання: специфічних особливостей сценічної культури у перформативних мистецтвах як частини загальної культури.</p> <p>Уміння: аналізувати художню мову перформативних мистецтв з позицій сценічної культури та етики.</p>	ПРН 11	Розуміти сценічне мистецтво як художній та соціокультурний феномен, знати специфічні відмінності художньої мови театру та перформативних мистецтв.
<p>Знання: структури аналізу сценічного виступу, суб'єктивних та об'єктивних складових у аналізі сценічного виступу, причин сценічного хвилювання</p> <p>Уміння: здійснювати самоаналіз сценічного виступу та саморефлексія, долати сценічне хвилювання.</p>	ПРН 16	Визначати творчі можливості та перспективи особистого розвитку, здійснювати психологічну саморегуляцію.
<p>Знання: основних етичних та правових аспектів перформативних мистецтв.</p> <p>Уміння: реалізовувати сценічну діяльність у сфері перформативних мистецтв з урахуванням правових, та етичних аспектів.</p>	ПРН 19	Управляти складною професійною діяльністю у сфері сценічного мистецтва з урахуванням правових, економічних та етичних аспектів
<p>Знання: норм сценічної культури та етики у перформативних мистецтвах.</p> <p>Уміння: розробляти та реалізовувати творчі проекти на засадах сценічної культури та етики.</p>	ПРН 20	Організовувати та керувати професійним розвитком осіб та груп, розробляти та реалізовувати творчі проекти.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
90 – 100	Здобувач вищої освіти володіє ґрунтовними теоретичними знаннями з навчальної дисципліни «Основи сценічної культури та етики» у межах програми, вміє використовувати набуті знання і прикладні уміння у всіх сферах прикладної професійної діяльності. Здобувач вищої освіти глибоко усвідомлює зміст сценічної культури, норми сценічної етики, повно, докладно, критично аналізує сценічний виступ. Здобувач вищої освіти здатний самостійно ідентифікувати недоліки у дотриманні норм сценічної культури та етики у процесі підготовки та реалізації твору перформативного мистецтва.

82 – 89	Здобувач вищої освіти має добрі теоретичні знання межах програми з навчальної дисципліни, загалом спроможний використовувати набуті знання і прикладні уміння у практичній професійній діяльності. Здобувач вищої освіти добре розуміє зміст сценічної культури, норми сценічної етики, докладно та критично аналізує сценічний виступ. Здобувач вищої освіти здатний без суттєвих помилок ідентифікувати недоліки у дотриманні норм сценічної культури та етики у процесі підготовки та реалізації твору перформативного мистецтва.
74 – 81	Здобувач вищої освіти володіє основними теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, але має стандартне мислення, не завжди може сформулювати власні висновки, використати знання у практичній діяльності за спеціальністю. Здобувач вищої освіти виявляє достатній рівень засвоєння теоретичного матеріалу, однак розуміння сценічної культури та сценічної етики неповне, у аналізі сценічних виступів потребує допомоги викладача. Є неточності у ідентифікації порушень норм сценічної культури та етики у процесі підготовки сценічного виступу та його реалізації.
64 – 73	Здобувач вищої освіти володіє частиною теоретичного матеріалу навчальної дисципліни, тому не завжди вміє самостійно помітити і проаналізувати помилки у аналізі сценічного виступу та ідентифікації відхилень від норм сценічної культури та етики у процесі підготовки та реалізації творів перформативних мистецтв. Здобувач вищої освіти демонструє недостатнє розуміння сценічної культури та сценічної етики, однак усвідомлює їх значення.
60 – 63	Здобувач вищої освіти з великими труднощами відтворює теоретичний матеріал навчальної дисципліни, на практиці використовує його непослідовно і не завжди вміє повно проаналізувати сценічний виступ, припускається помилок. Навички ідентифікації недоліків у дотриманні норм сценічної культури та етики у процесі підготовки та реалізації твору перформативного мистецтва нестійкі, але здобувач вищої освіти загалом розуміє значення сценічної культури та етики.
35 – 59	Здобувач вищої освіти здатний відтворювати окремі фрагменти змісту навчальної дисципліни, знайомий з мінімальним теоретичним матеріалом, але не зданий використати його у процесі здійснення аналізу сценічного виступу. Здобувач вищої освіти демонструє нерозуміння норм сценічної культури та етики. Розвиток навички аналізу та самоаналізу сценічного виступу на низькому рівні. У ідентифікації недоліків у дотриманні норм сценічної культури та етики у процесі підготовки та реалізації твору перформативного мистецтва здобувач вищої освіти припускається багатьох помилок і не може їх виявити. Не розуміє значення сценічної культури та етики для перформативних мистецтв.

1 – 34	У здобувача вищої освіти оволодіння матеріалом навчальної дисципліни «Основи сценічної культури та етики» на дуже низькому рівні, відсутня спроможність використовувати набуті знання і прикладні уміння у практичній діяльності, не сформоване вміння аналізувати сценічні виступи, ідентифікувати порушення норм сценічної культури та етики.
--------	---

Розподіл балів

Поточний контроль													Разом	Сума	
РОЗДІЛ 1					РОЗДІЛ 2						РОЗДІЛ 3				
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 1.5	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	Т 2.6	Т 3.1	Т 3.2	Т 3.3	75	100
Поточний контроль															
6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	6	7	7		
Контроль самостійної роботи													25		
2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	6	7	7		

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 3.3 – теми розділів

Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством. Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання шляхом неформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають навчальній дисципліні «Основи сценічної культури та етики» в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), які передбачені робочою програмою даної навчальної дисципліни.

Для перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, здобувач вищої освіти подає викладачу: завірені у встановленому порядку копії документів, що підтверджують участь здобувача у заході неформальної освіти (свідоцтва, сертифікати, дипломи тощо, які підтверджують ті вміння, які здобувач отримав під час навчання), а також опис заходу неформальної освіти та його змісту (інформаційний лист, запрошення, програма тощо).

Програма навчальної дисципліни передбачає можливість визнання результатів навчання, здобутих у неформальній чи інформальній освіті в обсязі, що, як правило, не перевищує 10% від загального обсягу навчальних годин, передбачених для опанування навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Тестування, завдання на звуко-технічному обладнанні, презентації результатів виконаних завдань; залік.

6. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Основи сценічної культури.

Розділ 2. Етика сценічної діяльності.

Розділ 3. Практичні аспекти сценічної майстерності.

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Основи сценічної культури.

Тема 1.1. Поняття сценічної культури та її значення в мистецтві (Зміст поняття «культура», «сценічна культура», значення сценічної культури у перформативних мистецтвах)

Тема 1.2. Історія розвитку сценічної культури. (Феномен сценічної культури у історичній ретроспективі, сценічна культура XIX ст., сценічна культура у сучасних перформативних мистецтвах)

Тема 1.3. Сценічна мова. (Сценічна мова в контексті сценічної культури, культура мови, проблеми сучасної сценічної мови)

Тема 1.4. Пластика, міміка і жести на сцені. (Пластична культура як елемент сценічної культури, сценічна пластика, міміка, жест)

Тема 1.5. Сценічний образ та засоби його створення. (Зміст сценічного образу, компонентна структура сценічного образу, засоби створення сценічного образу)

Розділ 2. Етика сценічної діяльності.

Тема 2.1. Професійна етика актора. (Зміст поняття «етика», етика в перформативних мистецтвах, етика актора)

Тема 2.2. Норми поведінки на сцені та за лаштунками. (Поведінка актора в контексті техніки безпеки, норми поведінки на сцені, норми поведінки за лаштунками)

Тема 2.3. Взаємодія з партнерами та колективом. (Етичні норми взаємодії, взаємодія актора з партнерами на сцені, колективні інтерактивні норми)

Тема 2.4. Культура спілкування з глядачем. (Поняття «четвертої стіни», культура спілкування з глядачем у позасценічному просторі, імерсивна взаємодія з глядачем)

Тема 2.5. Відповідальність митця перед аудиторією. (Питання відповідальності перед глядачами у перформативних мистецтвах, моральні норми у перформативних мистецтвах, проблема відповідальності перед глядачами у сучасних умовах)

Тема 2.6. Етичні та правові норми сценічної діяльності. (Взаємозв'язок етичних, моральних та правових норм, юридично-правові аспекти професійної діяльності у сфері перформативних мистецтв, етичні та юридичні колізії)

Розділ 3. Практичні аспекти сценічної майстерності.

Тема 3.1. Підготовка до виступу. (Психологічні аспекти підготовки до виступу, фізичні аспекти підготовки до виступу, подолання сценічного хвилювання)

Тема 3.2. Робота над роллю та імпровізація. (Системи роботи над роллю, проблема збереження оригінального тексту твору, акторська імпровізація)

Тема 3.3. Аналіз і саморефлексія сценічного виступу. (Аналіз сценічного виступу, самоаналіз та саморефлексія, суб'єктивні та об'єктивні складові у аналізі сценічного виступу)

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
Лекції		Практичні	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота	
РОЗДІЛ 1. Основи сценічної культури.						
Тема 1.1. Поняття сценічної культури та її значення в мистецтві.	4	2				2
Тема 1.2. Історія розвитку сценічної культури.	4	2				2
Тема 1.3. Сценічна мова.	4		2			2
Тема 1.4. Пластика, міміка і жести на сцені.	8	2	2			4
Тема 1.5. Сценічний образ та засоби його створення.	8	2	2			4
РОЗДІЛ 2. Етика сценічної діяльності.						
Тема 2.1. Професійна етика актора.	4	2				2
Тема 2.2. Норми поведінки на сцені та за лаштунками.	4	2				2
Тема 2.3. Взаємодія з партнерами та колективом.	4	2				2
Тема 2.4. Культура спілкування з глядачем.	6	2	2			2
Тема 2.5. Відповідальність митця перед аудиторією.	8	2	2			4
Тема 2.6. Етичні та правові норми сценічної діяльності.	8	2	2			4
РОЗДІЛ 3. Практичні аспекти сценічної майстерності.						
Тема 3.1. Підготовка до виступу.	8		2			6
Тема 3.2. Робота над роллю та імпровізація.	10	2	2			6
Тема 3.3. Аналіз і саморефлексія сценічного виступу.	8		2			6
Разом	90	22	18			48

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1.	Поняття сценічної культури та її значення в мистецтві.	2

2.	Історія розвитку сценічної культури.	2
3.	Пластика, міміка і жести на сцені.	2
4.	Сценічний образ та засоби його створення.	2
5.	Професійна етика актора.	2
6.	Норми поведінки на сцені та за лаштунками.	2
7.	Взаємодія з партнерами та колективом.	2
8.	Культура спілкування з глядачем.	2
9.	Відповідальність митця перед аудиторією.	2
10.	Етичні та правові норми сценічної діяльності.	2
11.	Робота над роллю та імпровізація.	2
Разом		22

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1.	Сценічна мова.	2
2.	Пластика, міміка і жести на сцені.	2
3.	Сценічний образ та засоби його створення.	2
4.	Культура спілкування з глядачем.	2
5.	Відповідальність митця перед аудиторією.	2
6.	Етичні та правові норми сценічної діяльності.	2
7.	Підготовка до виступу.	2
8.	Робота над роллю та імпровізація.	2
9.	Аналіз і саморефлексія сценічного виступу.	2
Разом		18

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1.	Поняття сценічної культури та її значення в мистецтві.	2
2.	Історія розвитку сценічної культури.	2
3.	Сценічна мова.	2
4.	Сценічна пластика	2
5.	Міміка і жести на сцені.	2
6.	Зміст та компонентна структура сценічного образу.	2
7.	Засоби створення сценічного образу.	2
8.	Професійна етика актора.	2
9.	Норми поведінки на сцені та за лаштунками.	2
10.	Взаємодія з партнерами та колективом.	2
11.	Культура спілкування з глядачем.	2
12.	Моральні норми у перформативних мистецтвах.	2
13.	Проблема відповідальності перед глядачами у сучасних умовах.	2

14.	Взаємозв'язок етичних, моральних та правових норм.	2
15.	Юридично-правові аспекти професійної діяльності у сфері перформативних мистецтв.	2
16.	Психологічні аспекти підготовки до виступу.	2
17.	Фізичні аспекти підготовки до виступу.	2
18.	Подолання сценічного хвилювання.	2
19.	Системи роботи над роллю.	2
20.	Проблема збереження оригінального тексту твору.	2
21.	Акторська імпровізація.	2
22.	Аналіз сценічного виступу.	2
23.	Самоаналіз та саморефлексія.	2
24.	Суб'єктивні та об'єктивні складові у аналізі сценічного виступу.	2
Разом		48

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Барба Е. Секрети акторського мистецтва. Київ: Ніка-Центр, 2010. 256 с. URL: <https://nashformat.ua/products/sekrety-aktorskooho-mystetstva-709185>
2. Бойко О. Етика та естетика: *навчальний посібник*. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 312 с. URL: <https://cul.com.ua/etyka-ta-estetyka>
3. Брук П. Порожній простір. Київ: АртЕк, 2012. 304 с. URL: <https://starylev.com.ua/porozhniy-prostir>
4. Васильєв А. О. Етика сценічної творчості: *навчальний посібник*. Київ: Каравела, 2015. 192 с.
5. Волконський С. М. Виразна людина. Сценічна культура і жест. Київ: Мистецтво, 1998. 288 с.
6. Кіпніс М. М. Сценічна культура актора: *навчальний посібник*. Київ: КНУКіМ, 2012. 224 с.
7. Климчук В. Основи сценічної культури: *навчальний посібник*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 220 с. URL: <https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/05/scenichna-kultura.pdf>
8. Лосєв І. Сценічна культура актора: *навчальний посібник*. Харків: ХДАК, 2017. 198 с. URL: <http://repository.kharkiv.ua/handle/123456789/5678>
9. Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування: *навчальний посібник*. Київ: Лібра, 2003. 416 с.

Додаткові:

1. Адорно Т. Теорія естетики. Київ: Основи, 2002. 518 с.
2. Бауман З. Етика постмодерну / пер. з англ. Р. Зимовець, О. Юдін, Д. Король. Київ: Port-Royal, 2006. 329 с.

3. Безгін І. Д., Семашко О. М., Ковтуненко В. І. Театр і глядач в сучасній соціокультурній реальності. *Соціально-культурні виміри українського театру: ретроспектива, стан, тенденції* / Київ. держ. ін-т театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого. Київ : КФНВК «Наука», 2002. Ч. I. 336 с.
4. Бондарчук Л. В. Етичні засади акторської діяльності в сучасному театрі. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого*. 2016. Вип. 18. С. 45–52.
5. Гіппіус С. Тренінг творчої психотехніки. Київ : Мистецтво, 2006. 320 с.
6. Гринишина М. О. Театральна етика як складова сценічної культури. *Мистецтвознавчі записки*. 2014. Вип. 26. С. 89–95.
7. Кіпніс М. М. Сценічна культура актора як складова професійної майстерності. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Мистецтвознавство*. 2013. Вип. 29. С. 112–118.
8. Коваленко О. С. Сценічна поведінка актора в контексті культурних норм. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2017. Вип. 50. С. 134–140.
9. Плахотнюк О. А. Етика сценічного мистецтва: традиції та сучасність. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2015. Вип. 34. С. 210–216.
10. Сидоренко Н. І. Професійна етика актора: психологічний аспект. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 2. С. 156–160.
11. Черненко Т. В. Сценічна культура як фактор формування особистості актора. *Молодий вчений*. 2019. № 4 (68). С. 320–324.
12. Юнгер В. Основи сценічної мови. Київ : Либідь, 2003. 240 с.
13. Callery D. *Through the Body: A Practical Guide to Physical Theatre*. London: Routledge, 2001. 240 p.
14. Cohen R. *Acting Power: The 21st Century Actor's Toolkit*. London: Routledge, 2017. 320 p.
15. Hornby R. *The End of Acting: A Radical View*. New York: Applause Theatre Books, 1992. 192 p.
16. Krasner D. *Method Acting Reconsidered: Theory, Practice, Future*. New York: Palgrave Macmillan, 2000. 288 p.
17. Zarrilli P. *Acting (Re)Considered: A Theoretical and Practical Guide*. London: Routledge, 2010. 456 p.